

»Milostivá paní, přichází k vám dívka, toužící státi se šťastnou ženou. Dušan Manoilovič byl kdysi váš milenec. Může se státi také mým?«

Paní Fischerová byla důvtipná žena: pochopila, že nadešel okamžik odplaty za poškořující úsměv muže, který uprchl, spatřiv zříceninu Putifarčina těla.

Ujala Borišku za ruce. »Má drahá, mýlíte se: Dušan Manoilovič nebyl můj milenec. Nedovedl se jím státi. Jest to třicetiletý stařec. Žil příliš rychle. Přijměte výstrahu zkušene žen!«

*

Zlomyslný, ochromený stařec mohl klidně umřít.

A Dušan Manoilovič nikdy se nedověděl, proč jeho Boriška stala se ženou židovského, ramenatého statkáře.

PASTEL

Rytmistr Leontič netančil. Se zavřenými rty a vráskami na čele upíral zamžený zrak do pestrého roje plesu, ale již po první kvadrile opustil svoje místo u štíhlého sloupu pod galerií a vytratil se ze sálu, provázen útrpnými pohledy těch, kteří kroutili hlavou nad tím, že vůbec přišel.

Jak nenáviděl karneval! Bezměrná nenávist ho vehnala dnes do jeho říjivého hluku, jako nás hnává k těm, kterým, marně toužíce je zavraždit, dáváme se sami vraždit trýzní jejich pohledu. Prchal před myšlenkami, jimiž se chtěl mučiti v parfumovaném, horkém vzduchu, naplněném šelestem hedvábí, náruživými styky očí a slovy skrytého významu, před myšlenkami, jejichž trýzeň byla větší, než jeho touha po bolesti vzpomínání.

Ulice byly pusté, málo chodců ho potkávalo. S tmavě modré oblohy sypaly se řídké velké, měkké vločky sněhu; sňal čapku, aby mohly ochlazovati jeho rozpálené čelo. Uvolnil krok a zapomenuv, že spěchal domů, toulal se ulicemi, bílými a čistými čerstvým sněhem.

Tři roky žil se Zorou. Byl hrdý její láskou, její krásou, jejím duchem. Kořili se jí a on jimi pohrdal, že jest jim dovoleno kořiti se pouze. Pro ni bičoval svoji ctižádost,

pracoval, určoval si vysoké cíle, chtěl dosáhnouti pravděpodobného. A před rokem mu ji karneval vzal. Vrátili se z kasina domů a u otevřeného okna naslouchali několik okamžiků tlumeným zvukům posledního valčíku, tančeného v nedalekém kasině. — A týden nato, když mu šeptala umírající poslední »S Bohem«, prodraly se do ložnice melodie téhož valčíku, ale ne už tlumeně a nyně, ale brutálně a cynicky jako výsměšný chechtot loučícího se karnevalu. Ano, karneval mu ji vzal. A teď bez ní jest bez mety, bez síly, bez vůle. Co chtějí bez ní? Žítí jen proto, aby byl někdo, kdo by pečoval o žulovou desku na jejím hrobě?

Po půlnoci přišel do svého bytu. Mechanicky rozsvítil a usedl na svoje lůžko, jež dosud stálo vedle toho, na němž naposled ležela ztuhlá, krásně mrtvá. Bílé polštáře něžně a smyslně přeplněné krajkami a stuhami, byly rozestlány jako by dosud čekaly na její nádherné tělo. Uvykl si na muka, způsobovaná těmito prázdnými, měkkými svědky minula; byl z oněch nešťastníků, kterým se stává bolest, stále obnovovaná a připomínaná, nutností a povinností. Ztrativ svoje štěstí, naučil se v žalostnou náhradu milovati svůj bol a hýčkal ho, jako hýčkal tu, která bol vyvolala.

Vedle Zořina lože stál dekorativní stojan s velkým pastelem, Zořiným portrétem; bylo to dílo amatéra, nadporučíka Horvátha, které Leontič, ani kdož jiný, nepovažo-

val za zdařilé. A přesto byl pastel rytmistrovi milejší než kterákoli jiná Zořina podobizna. Výraz obličeje mladé ženy byl na něm zcela odlišný toho, jenž utkvěl Leontičovi v paměti, a přece, zadíval-li se rytmistr na obraz, zdálo se mu, že z něho hledí duše Zořina abstrusně, ale ne zcela zapomenutě z kteréhosi okamžiku minulosti. Zná mí nad ukončeným portrétem pokrčovali rameny a Zora sama, když jí Horváth svoji práci předložil, vysmála se mu se svojí roztomilostí, která ho odzbrojila, že jí nedovedl míti výsměch za zlé. Ale jinak vždy skromný diletant, jemuž bylo možno spíše vytýkati nedbalost, než malost talentu, neuznal tentokráte žádné kritiky. Řekl tehdy velmi vážně: »Ujišťuji vás, milostivá, že tento pastel jest nejlepším, snad jediným dobrým, co jsem kdy vytvořil. Jste to vy, je to vaše bytost. Nevidí vás každý takovou, já ale vás takovou viděl a namaloval jsem váš obraz tak, jak jej mám uchovaný v duši.« A Zora zvažněla a dlouho hleděla na svůj obraz. To bylo v druhém roce manželství Leontičových. Horváth byl rytmistruv subalterní u eskadrony a jeden z jeho nejdůvěrnějších přátel; mezi Zorou a jím ustálil se poměr jakési hašteřivé kamaraderie. Leontič věděl, že nadporučík skrývá za svým škádlivým humorem něco více, než pouhé přátelství k soudruhově ženě, ale věděl také, že Horváth jest gentleman a Zora nedotknutelná. Brzy po ukončení pastelu byl Hor-

váth přeložen a krátce nato došla zpráva, že byl zabit v souboji, vyvolaném z hádky s civilisty. Leontič upřímně truchlil pro přítele a dotklo se ho nemile, že Zora přijala zprávu skoro lhostejně.

Pastel stál zapomenut v kterémsi pokoji. Až když rytmistr se vrátil domů, maje na ruce ještě stopy pozdním sněhem zvlhlé prsti, jíž první tři hrstě vhodil na své, do země spuštěné štěstí, tu vyhledal Horváthův obraz a postaviv jej vedle osiřelého lůžka, denně před ním trávil celé hodiny. Vždy, díval-li se na podobiznu mrtvé, přestávaly její rysy jeviti se mu cizími, zornice zelenavých očí šířily se před ním a prohlubovaly — a měl před sebou svoji ženu, jinou, než jak uvykl jí vídati, a přece známou.

Tak bylo i dnes u výročí její smrti. Díval se na podobiznu zemřelé, a nutě se odvrátiti myšlenky od konce svého štěstí, vzpomínal jeho počátků.

Vzpomínal, jak Zoru poznal, jak bezděky obdivoval se její kráse, ale jí nemiloval, poněvadž, přesycen ženami, hleděl na všechny se směsí cynismu a pohrdavé shovívavosti. A jak jednoho dne se naučil věřiti v lásku, jak se naučil milovati. Bylo tenkrát jaro, třešně v zahradě kvetly a voněly, v jejich větvích cvrlikaly směšné pěnkavy. Pozván přítelem, Zořiným bratrem, trávil dovolenou na jejich vlídném statečku ve Slavonii. Zoře bylo dvacet let. Jezdívají v bárce po Drávě, večerívají v besídce prostřed zahrady,

Zora hrávala na klavír a zpívala národní písně naivní erotiky a jednoduchých, smutných melodií; v neděli jezdívají čtyřspřežím do vsi do církve, obědvali u arcikněze a k večeri tančili kolem kostelíka s vesnickými děvčaty a chlapci kolo a Leontič se usmíval, cítil-li, jak Zora na něho upírá lesklé, zelenavé oči. I Stevo věděl, že sestra je zamilována a potají doufal, že přítel jednou řekne: »Stevo, dej mi Zorku, máme se rádi.« Ale Leontič mlčel, na ženitbu nepomýšlel, po Zoře netoužil. Až několik dní před odjezdem stalo se neuvěřitelné: Stevo kamsi odjel a Zora seděla proti Leontičovi u okna, hledíc do bílých oblak, rychle táhnoucích nad korunami rozkvetlých třešní; díval se dlouho na její sluncem již ožehlé hrdlo a na bujná, v pravidelném dechu se vlnící ňadra, a náhle svezl se jí k nohám, objal její kolena, vtiskl tváře do jejího klína a lhal nesouvislé, vášnivé fráze o lásce, nemysle na nic, než že je s mladou, krásnou ženou samotou v celém kastelu. Poddala se mu bez odporu a beze slova. A když ji držel těžce oddychující v náručí, otevřela z nenadání své velké, zelenavé oči — —

Rytmistr, dospěv k tomuto bodu svých vzpomínek, vytřeštil zrak na podobiznu Zořinu. Ano, je to týž pohled obdivuhodných očí, které se na něho tenkrát dívaly tak otrocky oddaně a přece nesmírně hrdě, v nichž tehdy četl neskonalou lásku a zároveň hrozbu! Ano, týž výraz vědomé viny,

ale viny spáchané z lásky, týž výraz stíženého, zemdlého, a znovu už zas se vzpružující, rostoucí vášně! Týž pohled, který v něm tenkrát odzbrojil cynika a skeptika, který ho ohromil, který v něm vznítil náhlou, šťastnou lásku! Jak mohla v něm vzpomínka na onen velký okamžik tolik vblednouti, že dnes teprve se oživila, že dnes teprve poznal, proč právě k tomuto obrazu svojí mrtvé ženy lnul? Toť není podobizna, toť Zora, živoucí Zora!

Tu však zarazila neúprosná logika tepot jeho vzrušeného srdce: Kterak mohl Horváth Zoru takhle malovati? Takovou viděl ji jenom on jediný, pouze v jediném okamžiku jejího života, v okamžiku, kdy odhodila pouta povinnosti, poddávajíc se vášni, slabá láskou, ale hrdá a s němou hrozbou v hloubi svých zřítelnic! Či opakovala se v krátkém jejím životě chvíle, v níž se stává povinnost bezvýznamnou, kdy prostě přestává? Tenkrát odvrhla pouta povinnosti k sobě samé — což po druhé rozlámala okovy těžší, vížící ji k mužovi, k jeho lásce, jeho cti? Viděl ji v takovém okamžiku Horváth? Vyvolal takový okamžik? Což jest tu vůbec možná náhoda? Horváth rozhodně nebyl tak špatným diletantem, aby nebyl dovedl prostě portrétovati, kdyby byl chtěl; sedávala mu se všední, znuzenou tváří — byl by ji mohl zobraziti s tímto zcela jedinečným výrazem, kdyby to nebyl, jak řekl, nosil v duši? Což nebyla jeho slo-

va dostatečným doznáním, důkazem?

Leontič stisknul spánky pěstěmi. »Podváděla mne, nemilovala mne! Snad se mi mstila za to, že se musila napřed pokořiti, než jsem ji počal milovati. To velké štěstí byl výsledek komedie! Každým slovem, každým polibkem lhala, posmívala se, zrazovala! Ke mně se vinula a smála se mojí slepotě. Kejklířka byla, a já se modlil k její velké, vznešené duši. I ve smrti lhala! A snad ani jeho nemilovala, snad milovala jen zvířecost vášně! Válela se v blátě, a já věřil, že mne k sobě povznesla. Zvíře jsem zahrabal! Zoro, Zoro!«

Rytmistr se rozplakal.